

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

Qvæst. XLI. Vtrum detur aliquis ordo restitutionis ex parte creditorum, &
rerum debitarum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

vnus, manifesta palam omnibus, atque per publicam experientiam comprobata.

Artic. 6. Alterum est dantem consilium noxium, vel dolo, vel lata culpa teneri de damno secuto, non solum tertiæ personæ, sed etiam ipsi, qui consilio acquieuit, & deceptus fuit cum damno proprio, vel alieno; si talis consiliarius ratione muneris, vel status tenebatur legitimum consilium adhibere, vt Confessarius, vel aduocatus. Quia tunc Consiliarius vtitur executore tanquam instrumento irrationali, ipseque solus est causa moralis, & rationaliter agens, respectu totius damni. Si verò ratione muneris, aut status non tenebatur scire, aut dare consilium legitimum, nec peritiam præ se ferebat, aut iactabat, quantitas sufficit, ad nihil teneri, nisi dolose egerit. Quia tunc tenebatur, qui consilio acquieuit, inquirere ulterius, cum nemo prudens illi fideret, ac proinde executor sibi debet imputare damnum secutum, respectu sui, vel tertiæ personæ.

Artic. 7. Postremum in locum veniunt cooperantes negatiue. Nimirum primò mutus, non mouens, non consulens, non adiens Senatum, nec dissentiens suffragio suo, non obiurgans, cum deberet ex iustitia, vt vitaretur damnum; Secundò non obstans, cum deberet ex officio, vel contractu operam adhibere impediendæ damnificationi: Tertiò non manifestans, cum similiter deberet prodere paratum ad nocendum, vel iam reum nocenti, vt ille impediretur, hic cogeretur reparare, atque puniretur. Qui omnes tenentur similiter ex æquo ob rationem insinuatam circa cooperantes positiue. Tenentur verò de omni damno ex tali omissione secuto, & præuiso, vel culpabiliter ignorato. Quod tamen intelligitur, nisi fortè aliquod damnum tale esset, vt oppositum emolumentum solum esset intentum, ac debitum sub conditione, quæ posita non fuit, eiusque positio, aut non debebatur, aut non titulo talis emolumenti, & ex iustitia commutativa, sed aliunde. Huius rationis sunt multæ delictorum applicandæ fisco, quæ non videntur intendi, nisi sub conditione, quòd deprehendatur reus, & indicetur, aut sit iam proximè dispositum iudicium. Quare etsi negligentia culpabili ministrorum non deprehendatur reus, aut effugiat, ad nihil tenentur fisco pro multa, secus verò tenentur.

Artic. 8. In alium præterea ulteriorem obligationis ordinem reuocari possunt reflexè, seu quasi reflexè cooperantes siue positiue, siue negatiue. Qui videlicet iussione coëgit ad iubendum; consilio impulit ad consulendum; silentio silentem fouit, & sic de cæteris. Hi enim tenentur de damno secuto eadem proportionem, ac ordine post eos, qui immediatius cooperati sunt vno excepto iussore. Hic enim eadem ratione vtitur, vt instrumento, eo qui immediatè iubet, qua dictum est istum vti immediato executore. Vnde supremus princeps iniungens damnum iniustum gubernatori ciuitatis, iudici, aut alicui exercitus tenetur ante ipsos ad reparationem damni, eoque reparante, aut absoluto à creditoribus, liberantur ceteri eo ipso; non autem à conuerso. Quod similiter intelligendum est de aliis quibuscumque, quos dictum est esse posteriores, si comparentur cum prioribus, respectu ipsorum.

Art. 9. Cæterum in defectu reliquorum tenetur quilibet cooperantium ad reparationem totius damni; siquidem ad totum fuerit moraliter cooperatus; sin minus pro ea tantum parte tenetur, quam per se ipsum, vel arripuit, vel perdidit immediatè. Censetur autem moraliter cooperatus non solum is, quo non cooperante physice non fuisset illatum damnum; sed etiam qui ita adfuit in notitia, & animo sociorum, vt eos reddiderit perceptibiliter, & vt ita di-

catur, sensibilibiter animosiores, obfirmaveritque sic in proposito nocendi; nec ita se habuit in ordine ad erigendos, ac fouendos eorundem animos, atque si non adfuisse. Qua de causa non tenetur priuatus quisque miles per se solum reparare totum damnum illatum ab exercitu numero agnum iniuste deuastante, aut diripiente ciuitatem, solumque tenetur quatenus per seipsum nocuit, dum nullus alius, vel alij admodum pauci restituere volunt. Quia vnusquisque miles seorsim consideratur, aut vt coniunctus cum paucissimis pro nullo reputatur, respectu nocenti immediatè illati per reliquos. Nihil etenim eos iuuisse, aut animasse censetur secundum prudentem æstimationem, & secundum computationem humana ordinaria consideratione, ac expensione discernibilem.

Art. 10. Qualibet nihilominus pars totius multitudinis sufficiens ad cooperationem moralem modo nupèr explicato, qualis pars videntur quingenti, respectu exercitus viginti millium, tenetur ad reparandum totum damnum, quantum poterit contribuentibus singulis pro rata cum iure refusionis aduersus alios non soluentes. Consequenter tenetur vnusquisque ad perquirendos, ac sollicitandos totidem, vt minimum socios restitutionis, si spes inueniendi prudens affuerit; quæ tamen ratio aderit. Hæ autem, ex quibus proportionaliter determinandæ sunt aliæ etiam circumstantiæ multipliciter comparabiles inter se. Hæc, inquam, satis apparent ex se consideranti superiora. Id mirum videri non debet, vnumquemlibet militem exercitus numerosi, ob solam iniquitatem aliorum nolentium restituere, liberari posse ab ea etiam parte restituenda, ad quam teneretur reliquis volentibus restituere. Quia id consequitur indirectè quatenus singuli ab aliis destituti, ac seiuncti reputantur pro nullis per fictionem iuris cum fundamento iam indicato. Non caret tamen probabilitate obligatio vnus cuiusque seorsim ad eiusmodi partem totius damni, nullo etiam alio volente quidquam restituere. Per hæc igitur patet dari ordinem inter obligatos ad restituendum ex dispari cooperatione, respectu damni iniuste illati, & qualis ille sit.

Ad 1. Dictum est suprà obligationem restituendi non solum fundari in re accepta, sed etiam in iniusta acceptione, seu in damno iniuste illato. Vnde non solum is tenetur restituere, qui accepit rem alterius, sed etiam qui fuit causa iniusta damni, quod alius passus est. Vnde cum plures, & multipliciter possint esse causæ, respectu eiusdem damni iniuste illati, patet plures, & multipliciter posse esse obligatos ad restituendum eandem rem vni eademque personæ, atque teneri ad reparandam cum iactura bonorum suorum iacturam, quam culpa eorum ea persona passa est.

Ad 2. Vno aliquo restituente totam quantitatem debitam nullus nocentium est amplius obligatus patienti, sed fortassis illi, qui restituit, vt dictum, & explicatum est suprà, Vnde non sequitur inconueniens.

QVÆSTIO XLI.

Vtrum detur aliquis ordo restitutionis ex parte creditorum, & rerum debitarum?

Videtur neutra ex parte vllum ordinem prioris, & posterioris esse posse. Quia omnibus creditoribus, & respectu omnium rerum debitarum conuenit ius proprietatis eiusdem infimæ speciei, eiusdemque prorsus rationis. Ius autem creditorem est

est totum modum, & causa restituendi; atque impossibile est, ut quod in multis est vni forme, eiusdemque profus rationis causet inter illos inaequalitatem, & ordinem disconformem prioris, & posterioris.

Art. 1. Resp. Ante ordinem creditorum, & rerum debitarum pramittendum est quibus debeat fieri restitutio eorum, quæ debentur. Quæ de re tres regulæ obseruandæ sunt. Prima regula est: debita incerta, seu quorum creditor, vel ignoratur, vel conueniri non potest, si per iniustitiam contracta sunt, pauperibus, vel Ecclesiæ, seu pijs locis restitui debent; sin minus, absque iniustitia potest debitor ea sibi retinere. Prima pars constat ex c. cum tu de vsuris, idemque esse de iure naturæ apparebit quæst. 43. licet oppositum sit valde probabile ob communio rem doctorem consensum. Altera pars probatur, quia nullo iure, nullaque æquitatis ratione possessor innocens posthabetur alijs, aut constringitur sibi alios præferre de cætero aequales. Ergo talia debita potest sibi retinere.

Art. 2. Secunda regula est: debita certa, quorum videlicet creditor scitur, & conueniri potest, siue is sit persona particularis, siue multitudo aliqua determinata, & discernibilis ab alijs non creditoribus, restituenda sunt per se ei, à quo accepta fuit res, vel cui damnum illatum fuit. Quod patet, quia ijs competit ius, respectu talium debitorum, ac proinde si non adsit legitima aliqua exceptio contra tale ius, proculdubio illis fiet iniuria restitutione omi ssa, vel alteri facta.

Art. 3. Tertia regula est: fieri nihilominus potest per accidens, ut nulla sit obligatio restituendi immediate vero domino, si videlicet is, apud quem est res alterius, vel aliter aliquid alteri debet, acquirit ius prouidendi rei suæ rem alterius in alium, quam verum dominum immediate transferendo, ut qui bona fide emit equum à fure; qui soluit creditori sui creditoris, quod ex eadem causa vti que debebatur, quo pacto debetur pensio pro domo locatori, & illi, à quo is ipsam conduxerat prius: & qui emit ius, quod alius habebat aduersus suum creditorem; hi enim non tenentur quidquam immediate restituere vero domino rei, aut suo aliunde creditori; sed satisfaciunt restituendo mediatè, & sic prouidendo rei suæ iuxta ius sibi quæsitum.

Art. 4. Iam, quod ad ordinem attinet; certum primo est debita certa quibusuis incertis præferri. Quia verum illorum ius competit ijs, quibus ea solui debent; secus verò ijs, quibus posteriora hæc soluenda sunt. Certum rursus est res, quæ extant in propria specie, & quatum dominium nondum acquisitum fuit debitori, quocumque demum titulo apud illum reperiantur, restituendas esse ante omnia creditoribus earum. Quia ipsi habent; reliqui verò creditores non habent ius in talibus rebus. Dicendum denique est creditoribus personalibus non privilegiatis omnibus æqualiter soluendum esse secundum proportionem debitorum, siue tempore priores, siue posteriores sint, quia prior creditor nihil præiudicat posteriori, cum persona debitoris æquè, & eodem modo omnibus adsit, siue prius, siue posterius occurrat ijs, quibus obligatur.

Art. 5. Quare illa regula iuris: qui prior est tempore, potior est iure; solummodò habet locum in creditoribus hypothecarijs concurrentibus in eodem pignore: quia creditor hypothecarius acquirit ius in re, à quo deijci non potest per posteriorem pactionem alterius absque adminiculo sui consensus impliciti, vel expliciti. Quod additur propter hypothecarium, qui adiicit hypothecam specialem post generalem. Eo namque ipso videtur cedere hypothecæ generali,

dum non deficit specialis posterius adiuncta. Creditores privilegiati, qui non ex natura rei, nec ratione aliqua vniuersali, cuius ductum sequuntur quæstiones istæ, sed ex rationabili dispositione speciali legum præferuntur creditoribus non solum personalibus, sed etiam hypothecarijs, qui proculdubio sunt priores personalibus non privilegiatis, recensentur à Cardinali de Lugo disp. 20. sect. 6. & ab alijs communiter in præsentem. Quoad reliquos constat ex dictis dari ordinem restitutionis, & qualis ille sit ex parte, tum creditorum, tum rerum debitarum.

Art. 6. Ad rationem dubitandi: sicut vnus habet ius ad magnas diuitias; alius ad paruas; alius, respectu rei pretiosæ; alius, respectu vilis; & tamen in vtròque datur ius proprietatis formaliter vni forme, & materialiter tantum diuersum, ita contingit vnum habere ius, ut prius sibi solvatur, quam alteri, seu ad locum priorem, & alius tantum ad locum posteriorem, quin propterea habeant iura specie diuersa formaliter; cum omnia eiusmodi iura dent æqualem obligationem, respectu rei, & loci pertinentis ad vnumquemque, atque in hoc essentialiter consistat ratio formalis iuris. Causæ excusantes ab obligatione restituendi, de quibus hic erat immediatus agendi locus, commodius exponuntur obiter in quæstionibus sequentibus, quatenus possunt esse aliqua disputationis materia.

QVÆSTIO XLII.

Vtrum diuisio rerum sit de iure naturæ?

Modò Videtur esse contra ius naturæ. 1. Quia, quæ aliquo iure habent vnum communem dominum, non possunt inuicem eo domino diuidi inter plures, quin fiat contra tale ius. Omnia autem, quæ pertinent ad homines habent vnum communem dominum Deum iure naturæ, ut patet ex 24. Iob. quem constituit alium super terram; aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? Et ex illo Ps. 1. Domini est terra, &c. Atque hoc dominium nec deficit, nec deficere potest. Ergo est contra ius naturæ, ut quæ pertinent ad homines diuidantur inter homines.

2. Omnia sunt omnibus communia, de iure naturæ. Deus enim, cuius voluntas rerum naturis conformis est, totum ius naturæ instituens, præfecit vnū quemlibet hominem rebus omnibus, quæ ad vtilitatem hominum factæ sunt, ut patet ex Ps. 8. Omnia subiecisti sub pedibus eius; Nempe hominis: 1. ad Corinth. 5. omnia vestra sunt. Gen. 1. faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, &c. In quibus omnia promiscuè adscribuntur singulis; ac specialiter in loco Genesis; quod homo præsit piscibus maris, & sic de cæteris, refertur ad rationem imaginis, quæ vnicuique homini seorsim conuenit æqualiter, ac totaliter. Ergo diuisio rerum contrahit iuri naturæ.

3. De iure naturæ est, ut homines sint amore, & charitate inuicem coniuncti. Ergo est contra ius naturæ, ut habeant res inuicem diuisas. Patet consequentia, quia ex diuisione rerum nascitur diuisio personarum, sicut è conuerso ex indiuisione beneuola personarum, nascitur indiuisio, & communitas rerum iuxta illud vulgare ex Philosopho amicorum omnia sunt communia.

Art. 1. Resp. Ad maiorem, & magis intimam intelligentiam eorum, quæ hucusque dicta sunt, plurimum conferet indagare originem iurium, quæ ducitur ex primæua rerum diuisione; idque ipsum est omnino necessarium ad statuendum de his, quæ deinceps